

MIHAIL SADOVEANU

Prefață

ZODIA CANCERULUI

SAU

VREMEA DUSCAI VODIA

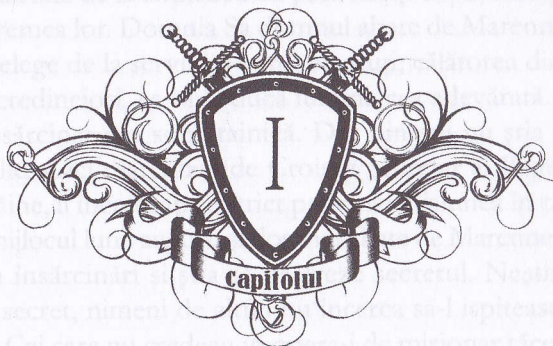
EDITURA
ASA

CUPRINS

Prefață	5
I. În care se vede cum intră în Moldova un călător dintr-o țară depărtată și cum Ilie Turculeț nu-i numai căpitan de steag, ci și cetitor de stele	7
II. Apare beizade Alecu Ruset și cetește o scrisoare de la un prietin.	13
III. Aici se vede că trecerea Siretului se face într-un chip cu totul deosebit; se vede și cine-i Vâlcu Bârlădeanu; apoi încep să se ivească autohtonii.	21
IV. Urmează alte apariții din ce în ce mai minunate	29
V. Domnul abate de Marenne face cunoștință cu dumnealui Lăzărel Griga, șătrar	37
VI. Vorbește tot despre dumnealui răzășul Griga și despre un vin de la Matiaș, precum și despre niște lăutari și niște sarmale – totul spre desfătarea domnului abate Paul de Marenne.	43
VII. Unii sfătuiesc, alții dorm.	57
VIII. Moldovenii cunosc leac pentru mahmuri, ori de ce nație ar fi.	67
IX. Drum spre Iași	73
X. Scaunul Țării Moldovei, Măria Sa Georgie Duca-Vodă și Curtea sa	81
XI. Popas la Iași.	93
XII. Beizade Alecu Ruset dovedește deodată o putere tainică. . .	101
XIII. Se vede că și cei doi lioveni nu sunt niște nevrednici . . .	109
XIV. Vestе de la domnița Catrina	117
XV. Despre tulburări în țară și viclenia unor boieri divaniți. . .	127
XVI. Mare masă domnească	135

XVII. Întâlnire de dragoste, cu care prilej dădaca Măgdălina își dovedește meșteșugurile	145
XVIII. Hotărârile cinstului divan al Măriei Sale.	155
XIX. Abatele Paul iese din târgul Iașilor, urmând calea spre Împărăție, pe alte drumuri fără păreche în lume	173
XX. Îl întâmpină pe domnul abate o mică ploaie de început de toamnă.	183
XXI. Unde se vedește mai bine vrednicia fraților lioveni.	191
XXII. Alte puteri ale Măgdălinei dădaca.	201
XXIII. Se vede cum beizade Alecu poate aluneca spre o mare primejdie și ce părere are despre asta Vâlcu Bârlădeanu . . .	209
XXIV. Despre cele șase semne care s-au arătat într-o iarnă, în zilele Ducăi-Vodă	221
XXV. Mila Ducăi-Vodă.	231
XXVI. Domnița Catrina începe să poruncească	239
XXVII. Depărtată cale spre Rai.	251
XXVIII. Arată că, în intimitate, și cei mai înfricoșați stăpânitori pot fi oameni; și că, uneori, o partidă de șah o poți câștiga pierzând-o	265
XXIX. Nu numai abatele Paul filosofează, ci și Vâlcu Bârlădeanu	279
XXX. Despre dobânzile întârziate ale lui beizade Alecu Ruset . . .	287
XXXI. Unde Vâlcu Bârlădeanu crede tot mai mult că-i mai cuminte decât stăpânul său, dar cel mai cuminte dintre toți e altul. . .	297
XXXII. Pregătiri de mare nuntă domnească.	311
XXXIII. Cel din urmă, în care domnița Catrina mai vede o dată pe beizade Alecu.	323
Referințe critice	333
Cronologie	339
Activitate politică	357

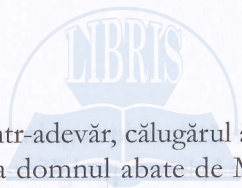

**În care se vede cum intră în Moldova
un călător dintr-o țară depărtată și cum
Ilie Turculeț nu-i numai căpitan de steag,
ci și cetitor de stele**

ra la sfârșitul lunii septembrie care, în Moldova, se cheamă
brumărel, anul nou de la zidirea lumii 7188, iar de la Hristos
1679. Vara fusese fierbinte și secetoasă. Bucatele puține, cât
îngăduise Dumnezeu să se facă, fuseseră strânse de mult de
năcăjiții pământeni. În podgorii, culesul se isprăvea și roada
viilor fusese bogată – de aceea începuseră tabere de cară să se lase în jos cu
poloboace goale, după vin nou, trecând printre costișe pleșuve și imașuri
arse. Măcar mângâierea aceasta a vinului nu uitase Cel Atoatecumpănitor s-o
agonisească Moldovei. După cum și norodul cel prost zice: vinul e bun și
la bucurie, și la scârbă. Și cum, de asemeni, psalmistul cel vechi adaogă:
vinul veselește inima omului și folosește mădularelor lui.

De câte zile trecuse din Țara Leșască hotarul un străin, care venea
de mai departe și urma, cu tovarăși, drumul cel mare din Valea Siretului.
Era un cuvios personagiu eclesiastic din ordinul Sfântului Augustin. Sub
mantaua-i largă de postav întunecos se găcea un trup, deși scund, încă
destul de voinic și destul de sprinten; iar de sub glugă privea o față blândă
cu trăsături fine și spirituale. Și alte semne ascunse ale întregii lui ființe
dovedeau că haina aceea umilită nu acoperea un călugăr de rând. Călărea
pe-un murg mărunț bucovinean împodobit, de-a dreptul pe păr, c-un
lăvicer vrâstat, strâns c-o chingă de funie. Calul n-avea alte podoabe, nici
scări; călătorul purta însă pinteni și se ținea ca un vechi călăreț.

Într-adevăr, călugărul acesta nu era numai fratele întru Hristos Paul; ci era domnul abate de Marenne, dintr-o familie veche franțuzească, scăpătată și dăruită de Dumnezeu cu prea mulți copii, însă și cu destule protecții la vremea lor. Domnia Sa domnul abate de Marenne, după câte se putuse înțelege de la servii lui aproape muți, călătorea din Apus spre Răsărit la necredincioși, ca să le ducă lumina cea adevărată. În realitate, poate, era însărcinat c-o solie tainică. Dar nimeni nu știa că poartă o asemenea solie. Căci marchizul de Croissy, secretar al Regelui Soare la Afacerile Străine, îi încredințase strict personal misiunea în cabinetul său din Paris, la mijlocul lunii august, și domnul abate de Marenne era obișnuit cu asemenea însărcinări și știa să păstreze secretul. Neștiindu-se că-i vorba de un secret, nimeni de altfel nu încerca să-l ispitească; cel puțin deocamdată. Cei care nu credeau în opera-i de misionar tăceau zâmbind și credeau ce poșteau. Oarecare greutateți avusese pe drumurile nemțești, greutateți în legătură mai ales cu poliția foarte curioasă a măritului împărat Leopold; de aceea domnul de Marenne umblase încet și păruse că se duce dintr-untâi la miazănoapte; dar, după ce pășise în Republică, leșii îl lăsaseră să treacă fără niciun năcaz, deoarece raporturile lor cu țara franțuzească erau bune.

Slujitorii care-l întovărășeau pe domnul abate, călări și ei pe mârțoage slabe, erau în număr de patru. Doi erau valeții lui de credință și de casă, care veneau cu el de la Paris. Ceilalți doi erau oameni năimiți, niște străini pe jumătate clerici dintr-o mănăstire pravoslavnică de lângă Liov, care se nimeriseră să cunoască puțin limba moldovenilor și care vorbeau destul de bine tătăraște și turcește. Avea nevoie de ei nu numai la Iași și-n Moldova, ci mai ales la serascherul de la Oblucița, la Odrii și la Sтамbul. De ce neam erau acești cunoscători de limbi barbare nu se putea ști bine și abatele de Marenne, de când îi luase cu el, își bătea capul să descurce această interesantă problemă.

Călăuzul era oștean, moldovan de seminția lui, în slujba leșilor. Era un om cunoscut în marginea Țării Leșești și a celei Moldovenești; îl cunoșteau și cazacii, și mai ales tatarii; aceștia din urmă pentru multe răutăți și pagube pe care le suferiseră de la el. Nici moldovenii nu puteau spune că-l cunosc din faima binefacerilor. Chiar și pentru cei de-un neam cu dânsul, slujba lui fusese de multe ori crudă. Era Ilie Turculeț – căpitan

de steag de strănsură, slujind în amestecurile și războaiele necurmăte ale acelor timpuri. Drumurile din Țara-de-Sus erau în bătaia podgheazurilor de mazuri, cazaci și poleci; cetățuia Neamțu și cetatea Sucevei erau ținute de companii regulate și tari de nemți, pe când Camenița poloneză căzuse sub domnia Sultanului. Puterea lui Georgie Duca-Vodă, domn și stăpân peste Moldova, se retrăsese deocamdată de deasupra acestui drum din Valea Siretului.

Mai erau două ceasuri până la asfințitul soarelui și drumul către Roman fugea și cotea gol, sub zboruri piezișe de cioare și grauri. Domnul abate de Marenne, întorcând fața spre slujitorii lui, întrebă ceva într-o limbă leșască încâlcită. Cei doi frați mănăstirești bătură cu călcâiele în coastele călușilor, apropiindu-se.

— Ce dorește Sfinția Ta? întrebă unul din ei, uscat și subțire.

Celălalt, bălan și bucălat, părea că dormitează. Ridică fruntea și întinse și el urechea.

— Rugați pe căpitan să-mi spuie dacă mai avem mult până la Săbăoani, zise abatele.

Căpitanul Ilie Turculeț călărea înainte. Avea urechea ageră. Se opri.

— Mai avem un ceas de drum, vorbi el întorcând obrazu-i smead, cu ochii împungători și sprâncenați. Ajungem la vreme în astă-sară.

— Atunci e bine, încuviință franțuzul.

— E bine din două pricini, părinte, adăogi Turculeț, luând rând alături de abate, cu calu-i roib bine încăpăstrit și bine înșeuat.

— A! din două pricini? Să vedem.

— Da. Întâi, că vremea are de gând să se schimbe și putem să ne punem la adăpost în casa părintelui Ambrozie Ungurul, în Săbăoani. Al doilea, că avem să ne întâlnim, înainte de a ajunge în sat, la Fântâna Lepșei, cu prietenul despre care s-a vorbit Cuvioșiei Tale și după care am trimes încă de alaltăieri pe cei doi călăreți ai mei...

— Ne întâlnim aici, la fântâna aceea, cu domnul Alexandru Ruset?

— Întocmai precum spun.

— Vestea e bună, ca și cea a popasului, a mesei și a odihnei. Mă bucur că mă întâmpin cu acest prietin pe care încă nu-l cunosc și pe care-l prețuiesc din ceea ce mi s-a spus despre el. Aș vrea să știu însă, domnule,

ce astrolog ai consultat la Lioy, de știi că are să se tulbure vremea în ziua de luni 27 septembrie, la apusul soarelui?

— Cuvioase părinte, n-am cerut sfat niciunui cetitor în stele; văd însă grauri în cârduri cu cioarele și cu stâncile, și cunosc mai ales după glasul acelor cioare și acelor stânci că vremea se strică. Pe lângă asta știu că-n sara asta se pișcă lumina lunii. Și am mai băgat de samă că vântul, care azi-dimineață ne aburea în față, a stat de la amiază; și-acum alt vânt, cu alt cântec și alt ascuțiș, a prins a sufla din spatele nostru, de către miezul nopții...

Abatele de Marenne privi zâmbind cu admirație pe căpitanul Ilie.

— Observațiile acestea, zise el, trebuie să le comunic unora dintre prietenii mei de la Academie. Cu cât merg mai spre răsărit, cu atât oamenii sunt mai aproape de natură și de Dumnezeu.

— Așa va fi fiind cum spune Cuvioșia Voastră, îngăimă Turculeț, fără să priceapă comentariul abatelui, da de plouat trebuie să ploaie ori vine o furtună. Asta poate s-o înțeleagă oricine. Și dacă întrebi Cuvioșia Ta pe Istratie și pe Afanasie, au să-ți spuie și ei că așa este precum arăt eu.

— Nu mă îndoiesc, zâmbi de Marenne. Să întrebăm dacă dorești; eu aș fi totuși de părere să ne lipsim de discursurile unor oameni pe care i-am luat pentru altceva. Sunt în stare să găsească un izvor și să adape caii, să-mi aducă un fagure de miere și-o bucată de pită, să parlez pentru găzduirea într-un bordei de troglodiți – bănuiesc însă că astrologi nu sunt ca Domnia Ta.

Se întoarse spre Istratie, cel uscat și subțire:

— Frate Istratie, ce zici, are să se schimbe ori nu vremea?

Istratie slobozi un glas de bas profund, în desăvârșită nepotrivire cu ființa lui firavă.

— Cum a vrea Dumnezeu, se umili el închinându-se până pe coama calului; cum a vrea Dumnezeu și cum spune Domnia Sa domnul căpitan Ilie.

— Dar părerea ta, Afanasie, care este?

— Bine este, îngână subțire celălalt frate, și se închină și el cu evlavie, bine este cum spune dumnealui căpitanul Ilie, și cum are să se milosti-vească Domnul Dumnezeu.

Valeții franțuji ascultau nepăsători și respectuoși, neînțelegând absolut nimic. Abatele de Marenne se veseli la răspunsurile ucrainților, aruncând o privire de înțelegere spre Turculeț. Apoi oftă, privind visător în lungul drumului și așteptând popasul și odihna.

Peisagiul se desfășura pustiu. În ponoare depărtate abatele bănuia așezări omenеști, sub piele de fum.

— Crezi că ne-întâlnim cu prietenul nostru? întrebă el după un răstimp, cu oarecare grijă.

— Îl aud venind, răspunse căpitanul Turculeț.

Abatele întoarse urechea, săltând din umeri. N-auzea nimic. Apoi tresări, înălțând nasul. De pe o vale, la o cotitură de colnic, veniră până la el tropote grăbite de cai.